

Kommunstyrelsen

Finansdepartementet

Remissyttrande: Finansdepartementets betänkande "Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget" (SOU 2020:8)

Sollefteå kommun lämnar följande synpunkter.

Kommunalt självstyre baseras på tanken att medborgarna vet vad som är bäst för dem själva. Sverige har en tradition av självstyre som går tillbaka till äldre medeltid, om inte längre. Detta innebar att de människor som byggde och bodde på en ort förenades om handhavande av sådana angelägenheter, som på grund av grannskapet var gemensamma för dem.

Sjelva begreppet tillkom i samband med 1862 års kommunalförordning och är sedan 1974 inskriven i Regeringsformen.

Sollefteå kommun konstaterar inledningsvis att kommunutredningen inte lägger några förslag som är tvingande för kommunerna vilket innebär att förslagen som helhet inte bedöms innebära några inskränkningar av den kommunala självstyrelsen. Tvärtom menar man att strategin och förslagen, om de genomförs, kan bidra till att stärka den kommunala självstyrelsen.

Kommunen anser dock att man mot bakgrund av de resonemang som förs i många delar av utredningen kan befara att den statliga styrning som sker genom överföring av statlig verksamhet till kommunerna, riktade statsbidrag och även frivilliga sammanläggningar kan komma att urholka den kommunala självstyrelsen.

Med detta i åtanke ser Sollefteå kommun mycket positivt på de delar av utredningen som förespråkar ett kraftigt minskat antal riktade statsbidrag och att staten verkligen tar det ansvar som vilar på dess axlar.

20.1 Strukturella åtgärder

Sollefteå kommun tillstyrker förslagen med nedan angivna kommentarer.

20.1.1 Stöd och incitament för strategisk samverkan och frivillig sammanläggning av kommuner

Stor förhoppning ställs till strategisk samverkan och att ett nära samarbete växer fram över tiden och löser alla problem. Detta kommer inte vara en lösning som fungerar för alla, de kommuner som har förutsättningar för denna typ av samverkan är redan på väg åt detta håll antingen via gemensamma nämnder, förbund, bolag eller samverkansavtal. Att kommunsammanslagningar ska ske på frivillig väg är utifrån ett demokratiperspektiv dock gott.

Ekonomiskt incitament och stöd för att arbeta mot strategisk samverkan och sammanslagning är viktigt ifall detta är en önskvärd inriktning. Dock är angiven tidsperiod på tre år alldeles för kort. Kommuner är trögrörliga och behöver antingen en politisk ledning som ser den allmänna nyttan av förändring eller ett konkret ekonomiskt mervärde för att arbeta med en viss fråga. För att säkerställa mervärdet behöver stöd och incitament vara stort. Administration av bidrag och uppföljning bör vara av ett minimum eller helst baseras på tillit.

Kommunen anser, i likhet med flertalet reservationer i betänkandet, att ett övertagande av skulder från kommuner som frivilligt genomför sammanläggningar skapar felaktiga incitament och riskerar att leda till ett ojämnt utfall. Befolkningsmässigt större kommuner skulle med detta förslag gynnas framför mindre, vilket motverkar utredningens bedömning att framtidens kommuner skulle behöva vara större än vad tidigare riktvärden angett. Förslaget skulle kunna resultera i att redan tillräckligt stora kommuner blir större medan de mindre fortsätter att vara små. Till yttermera visso finns inga bevis för att sammanläggningar resulterar i betydande besparingar, vilket utredningen själva konstaterar. Det har visats att sammanläggningar medför vissa positiva effekter, såsom förbättrad service till medborgarna. Dessa effekter är dock av mindre karaktär och motiverar enligt kommunens uppfattning inte de kostnader som sammanläggningar skulle medföra. Dessutom medför en sammanläggning av kommuner omfattande förändringar som kräver noggranna överväganden. Utredningens förslag kan komma att medföra oövertänkta sammanläggningar där det ekonomiska incitamentet spelat en avgörande roll.

20.1.2 Försöksverksamhet

Den försöksverksamhet som utredningen föreslår och som skall möjliggöra för lokala initiativ att prova olika former att utföra verksamhet på är positivt. Däremot är de tidshorisonger som anges i utredningen väldigt långa. Om förslaget först ska utredas kan försök införas tidigast om 3-4 år. Verkligheten kan se mycket annorlunda ut om så många år. Processen bör därför påskyndas.

20.1.3 Formerför stöd och analys för att stärka kommunernas kapacitet

Kommunen ser positivt på inrättande av en kommundelation inom Regeringskansliet och är inte positiva till att, såsom SKR förslår i sitt yttrande, återinrätta ett program för riktade stödinsatser till utsatta kommuner.

20.2 Statens åtaganden och statlig närvaro i hela landet

Sollefteå kommun tillstyrker förslagen med nedan angivna kommentarer.

Sollefteå kommun är en av landets 45 kommuner som i utredningen betecknas som avlägset belägna landsortskommuner. Kommunen har en yta om 5 761 km². Kommunens invånarantal har sjunkit stadigt från ca 27 500 år 1970 till dagens 19 050. Två av kommunens tätorter ligger ca 7 mil, restid 1 timme, från centralorten.

I början av 2000-talet avvecklades de två regementena 121 och T3 vilket innebar att antalet arbetstillfällen i ett slag minskade med ca 500. Sollefteå kommun blev då utlovade 300 nya arbetstillfällen som ersättning. Av detta löfte blev det ca 70 arbetstillfällen vid dåvarande ÖCB som sedan avvecklades 2008. Distansapoteket kom med ca 50 jobb 2003 och lades även det ner 2008. Några år tidigare medförde en förändring hos Skogsstyrelsen att 20 arbetstillfällen försvann. 2009 lade man ner Skatteverkets växel. Dessutom har Kronofogden, Lantmäteriet, Åklagarmyndigheten och Sollefteå tingsrätt försvunnit. Av de 300 utlovade jobben kom endast en tredjedel till stånd och dessa är, tillsammans med ett flertal andra statliga jobb, borta sedan länge.

År 2017 utlovades Sollefteå ett 20-tal statliga jobb vid Statens servicecenter som skulle etableras i kommunen under 2019. Hittills har detta resulterat i tre nya arbetstillfällen. Inte heller detta löfte har uppfyllts. I stället är 15 arbetstillfällen vid Riksarkivet i Ramsele hotade.

För Sollefteå kommun är det därför oerhört viktigt att staten tar sitt ansvar och att de löften som givits infrias.

20.2.1 Omlokalisering av myndigheter och etablering av servicekontor

Kommunen ser positivt på att utredningen så starkt betonar vikten av att staten finns representerad i alla delar av landet, dvs även de delar som inte är folkrika. Det finns ett växande missnöje i glesbygden där man i allt större utsträckning ser att resurserna samlas längs kusten och i större städer och där man på grund av avstånden och minskande befolkning i allt mindre utsträckning själv kan nyttja den välfärd man är med att finansiera.

Statlig närvaro är viktig för alla kommuner. Särskilt viktigt blir det i avlägsna och mycket avlägsna landsbygdskommuner. Staten har under senare år minskat, istället för att öka, sin närvaro i flera av dessa kommuner.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts vill Sollefteå kommun inskräpa vikten av att omlokaliseringar och nyetableringar sker utifrån ett långsiktigt och hållbart perspektiv. Satsningar som sker såsom det gjorts i Sollefteå där löften getts men inte infriats, kan vara rent kontraproduktiva för en liten kommun i södra Norrlands inland.

Det är också viktigt att staten och dess myndigheter tar fullt ansvar för de delar som man är satt att finansiera och inte vare sig direkt eller indirekt ålägger kommuner att utföra nya uppgifter via nedläggningar eller via lagar/förordningar utan tillräcklig finansiering.

20.3 Kommunernas ekonomi

Sollefteå kommun tillstyrker förslaget med nedan angivna kommentarer.

20.3.1 En statsbidragsprincip

Kommunen är helt enig med utredningen om att de riktade bidragen måste upphöra och ersättas med ett system med större långsiktighet och förutsägbarhet. Dagens system innebär också att många kommuner inte har de resurser som krävs för att kunna hantera den administration som ofta är förknippad med riktade statsbidrag och därför avstår från att söka vissa bidrag. Dessutom skulle en sådan princip kunna stärka den kommunala självstyrelsen.

20.3.2 Kommunalekonomisk utjämning

Det senaste betänkandet på området, "Lite mer lika", avsåg att göra systemet lite mer lika. Tyvärr blev resultatet bara lite mer lika. Sollefteå kommun ser därför mycket positivt på förslaget om en bred översyn av systemet och en löpande förvaltning av detsamma. Kommunen anser att detta är en nödvändighet mot bakgrund av den takt som dagens samhälle förändras i där ett förslag i en utredning kan vara förlegat redan innan betänkandet går i tryck. För att systemet ska vara up-to-date krävs ett ständigt pågående förbättringsarbete istället för utredningar med några års mellanrum.

Kommunen anser att det är viktigt att arbetet med att säkerställa aktualiteten i beräkningarna för kommunalekonomisk utjämning fortsätter. Kommunen gör bedömningen att de olikheter som inte utjämnas fullt ut lämpligen bör kompenseras för i högskattekommuner via ett särskilt bidrag.

Kommunen anser att ett särskilt statsbidrag till högskattekommuner även skulle kunna användas som ett reglerande verktyg vid oväntade och oönskade effekter av utjämningsystemet och då inte bara till högskattekommuner.

Beträffande förslaget om en översyn av utjämningen av kostnader för stöd och service till vissa funktionshindrade anser Sollefteå kommun att tiden nu är mogen för en överförande av huvudmannskapet till staten.

20.4 Kommunernas kompetensförsörjning

Sollefteå kommun tillstyrker förslagen med nedan angivna kommentarer.

20.4.1 Underlätta kommunernas personalrekrytering

Kommunen anser att förslaget, som handlar om generella åtgärder på nationell nivå, är alltför allmänt hållet för att ses som ett förslag. Kommunen instämmer dock i bedömningen att regeringen bör ta initiativ till nationella åtgärder inom detta område.

20.4.2 Nedskrivning av studieskulder

Sollefteå kommun tillstyrker förslaget. Förslaget behöver dock utredas beträffande bland annat överensstämmelse med nuvarande lagstiftning samt utformning och villkor för nedskrivning.

20.5 Kommunernas digitaliseringsarbete

Sollefteå kommun tillstyrker förslagen med nedan angivna kommentarer.

Kommunen instämmer i utredningen om att digitalisering är viktigt och önskar att staten kunde ta en större ledande/samordnande roll inom detta område. Idag sitter samtliga Sveriges kommuner och funderar på ungefär samma frågeställningar till stora kostnader för samhället. Dessutom riskerar mindre och inte så resursstarka kommuner att halka efter, just de kommuner som troligen har störst behov och nytta av digitalisering.

20.6 Övriga förslag och bedömningar

Sollefteå kommun tillstyrker förslagen med nedan angivna kommentarer.

20.6.2 Samverkan inom verksamhetsområden med betydande investeringsbehov

Kommunen ställer sig positiv till att minimera hinder för samverkan och lösningar även inom tunga infrastrukturinvesteringar.

20.6.4 Underlätta bostadsbyggande i kommuner med särskilt stora utmaningar

Kommunen ställer sig positiv till att underlätta finansiering av bostäder där låga marknadsvärden omöjliggör nybyggnation, likaså ser kommunen positivt på en ändring av K3 regelverket då nuvarande regelverk försvårar investeringar när det omedelbart innebär nedskrivning.

På uppdrag av kommunstyrelsen

Anna-Sofia Kulluvaara
kommunchef